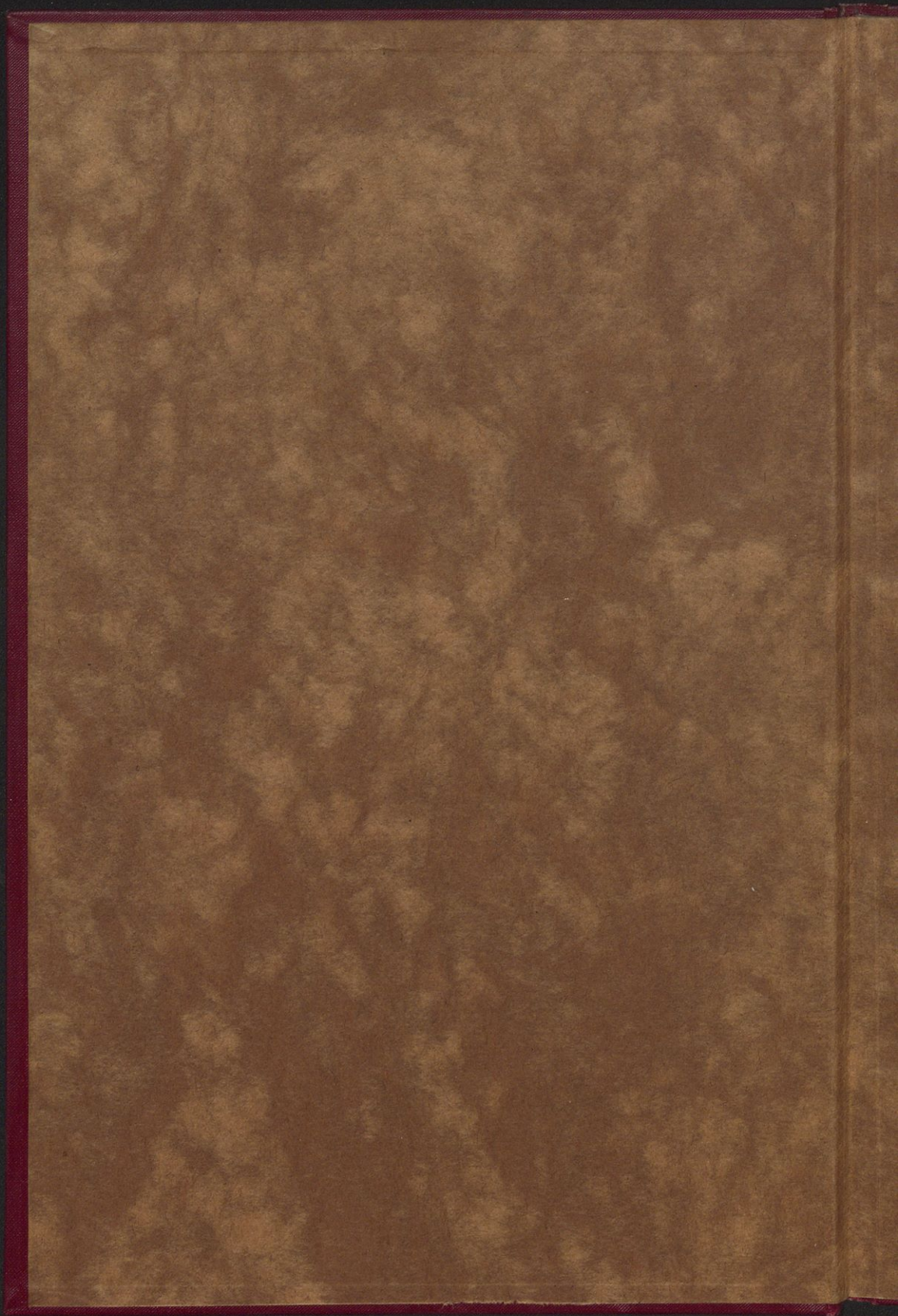

I

48159

DR. J. MANTUANI
TRI DUHOVSKE
PESNI

II
48159

030046604

Mantuani

Slovenska pesmaričica: „Tri duhovske pesni“.

(Spisal dr. Jos. Mantuani.)

(1908)

Ravno pred štirinajstimi leti obsorej je bil začel „Cerkveni Glasbenik“ pri-
našati o najstarejših slovenskih pesmaricah velezaslužno razpravo, ki
je potekla iz spretnega peresa dr. Evgenija Lampeta. Žal, da se
g. pisatelj sam ni mogel več odločiti, te svoje študije podrobno nadaljevati.
Vsako svojo trditev, katero je izrekel v omenjenem sestavku, bi bil lahko več kot
enkrat podprl in dokazal ob posamičnostih. Letos se obhaja štiristoletni spomin
Trubarjevega rojstva. Svobodomiselni krogi ga bodo praznovali kot začetek
narodne zavesti na svobodomiselni podlagi. Mi, katoliški „mračnjaki“, se ho-
čemo tudi spomniti Trubarja, dasi nas je on zatajil, ko je dosegel po kato-
liški vzgoji svojo usposobljenost. Sevé, da si ga bomo ogledali od vseh
strani, ne samo od zavestno-narodne.

V ta namen priobči „Cerkveni Glasbenik“ diplomatično natančno izdajo
sila redke slovenske pesmaričice Trubarjeve po izvodu, ki se hrani v c. k.
dvorni knjižnici na Dunaju.

Knjižica je v mali osmerki in meri, sedaj precej obrezana, 15 × 10 cm.
Sestaja pa iz dveh pól in enega lista. Na prvi pól ima zaznamenjane liste
z A₂, A₃, A₄ in A₅; A na naslovnem (prvem) listu ni imel prostora in tudi
ni bilo običajno, delati te znake že na prvo stran. Pri našem tiskarju je ve-
ljalo načelo, da zaznamenuje vse štiri liste prve, a samo še prvi list
druge polovice osmerkine pôle; listi A₆—A₈ niso dobili znakov. Druga pola
ima B, B₂, B₃, B₄, B₅; B₆—B₈ nedostaje. Zadnji, t. j. 17. list je brez znaka;
zadnja stran je prazna. — Prvi je poročal v slovstvu o tej knjižici mar-
ljivi protestantski pastor Th. Elze v svojem spisu: „Die slovenischen pro-
testantischen Gesangbücher des 16. Jahrhunderts“ v periodično izhajajočem:
Jahrbuch der Gesellschaft für die Geschichte des Protestantismus in Oester-
reich, letnik V., (1884) str. 1—39. Meni se vidi, da Elze te redke knjižice
sam ni imel v roki. Žal, da ne pove, kje da je dotični proizvod shranjen. Do-
mnevam, da je dobil beležko in popis z Dunaja. Njegov naslov se ne ujema
natančno z izvirnikom. Dalmatinov prevod Luthrove „Ein' feste Burg ist
unser Gott“ (= „Nasha bramba je Gospud Bug“) priobčuje od kraja do
konca, a ne po tej pesmaričici, ampak po „Catechismu“ z l. 1595. —

Ker je ta knjižica zelo redka in v slovenskem slovstvu istotako kot v
zgodovini naše glasbe še ne popolnoma obdelana, priobčuje jo naš list. Na-
slov jej je:

Str. 1.
(= 1. stran
lista A).

„Try Dubouske peifsni. | VTI ENI, IE TE | CERQVE BOSHYE |
SVPER NEE SOVRASHIKE, TOSH | ba inu Molitou, Vti drugi inu trety,
fe vuzhi inu | prau i od prida inu dobrute Cristu- | feuga Goriustanena inu
hoiena | Vnebeffa. Od Primofha Tru- | beria, vnega vnuuizhni dol- | gi teshki
bolesni slo- | shene. | PER TIM SO ENI PSAL- | mi inu ena Boshizhna
peiffen, od Fu- | ria Dalmatina inu Fansha | Shrvageria, tolma- | zheni. |
Ettliche Geistliche Gesäng | zuvor nicht gedruckt. | VTIBINGI, | M. D. LXXV. |“

Vsebina je ta-le:

Str. 2
(= 2. stran
lista A).

CANTICVM SIMEONIS. | Nunc dimittis &c. koker ta | Nemfhki. Mit
Frid vnd Freid 2c | M. Juria Dalmatina. |

1.

Vmiri, Suelikim Veffelem, Htebi, ô Vezhni Bug, |
Is tiga fuita Vshe rad grem, is Vseh nadlug, Sai ve- |
im de bom slatku fpal, Dokler bō od Smerti vftal. |

2.

Sakai ozhi hlapza tuiga, fo videle V ueri, Ifueli- |
zharia nashiga, po ti meri, Koker fe ie V pifmi sam, |
Nam fueiti refodil nam. |

3.

Tiga fi na fueit ti poslal, vtu bogu zhlouezh- |
tuu, De ie fa nas zhlouik postal, V nuy, V bufstuu, |
Suio smertio me reishil, de ne bom smerti Vidil. |

4.

On ie ta praua Vezhna luzh, kir Aide refueiti, |
on nam fueiti dan inu nuzh Po vfm fueiti, Na ne- |
ga iest Veruiem, de Vekoma neu meriem. |

5.

On ie Ifraeloua zhaft, Inu vfi Vernih, on nepu- |
fti Vfromoto palt, Nas tih reunih, Nega folk bode |
zhafzhen Vezhnim Veffelu. |

AMEN.

Str. 3.
(= 1. stran
lista A₂).

TE CERQVE BO- | SHYE, SVPER NEE SOVRASHNI | ke, toshba
inu molitou, vfeta is tih Pfal | mou, fufeb is tiu 74. 75. |

P. Truberia.

NB. Orig.
nima takto-
vega zname-
nja, a mu pri-
stoja ne-
dvomno.

Od str. 4.
(= 2. str.
lista A₂).

NB.

O Bug Sa kai ti do pu stish Tu io Cer kou fa tre ti,
Ti veish i nu do bru vi dish De nas ho te ref dre ti,
Tur ki hu di Ne ver ni ki Ma li kous ki slu shab ni ki
Nas hte sko re nom fdre ti.

Satu kir se vkup snidemo, Od tebe pri- | diguiemo: Inu se prou ob-
haïemo, Otroke prou kerszhuimo, Na tuiga Synu klizhe | mo, Sa tuio
milost proßimo, Tebe fo vsem zhestimo.

Letu oni vse kolneio, Nas satu slu sou | rasho: Sa kezarie vun da-
icio. Neframnu zhes nas lasho, De smo Boshy Superniki, | Vseh Suetnikou
sourashniki, Dolshni na- | vfi nefrezhi.

Vezh zhes nas tudi prauio, De Vishe | fashpotuimo: Nih Sapuuid
kar stauio, Mi | cilu samezhuimo. Nouo falsh Vero vuzhi- || mo, Boshye
slushbe resdiramo, Satu fo draga leita.

|| Str. 5.
(= 1. stran
lista A3).

Obtu nas Tyranni hudi, Loue, moree, | pregano: Koker te skodliue
ludi. Nas po | fueitu resgano. Vse Verne tar Pridigarie, | Dershe fa hude
Puntarie, Sazhetig vfiga slega.

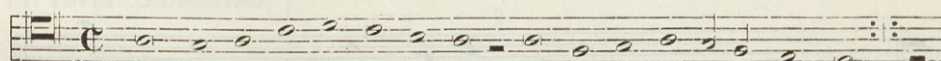
Zhes tako fylo kriiizo, Komu hozhmo | toshiti: Samuzh tebi kir Sdef-
nizo, Moresh | nom podstopiti. Kir te ludi Israelske, Si is | Jezhe Faro-
niske, Smozhno roko odreshil.

Natu mi tudi toshimo, Sgerliskim kla- | gouanem: Inu te millu pro-
ßimo, De stuiem | pomaganem. Pridesht nom htroshtu hpo- | mazhian, Sakai
vsak Verni ie obdan, Vfo shlaht reuo nadlugo.

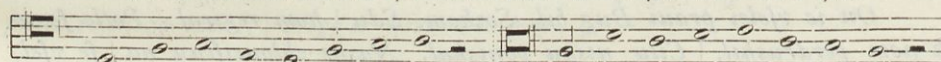
Satu te hozhmo nuzh tar dan, Vselci | pusod hualiti: Pelati poshten
ta nash | stan, Tuio zhast resglaßiti. De bosh stuiem | Synum spofnan
Od vseh ludi prou poshto- | uan, Htimu dai tui Duh Amen.

VELIKANOZHNA | PEISSEN, VTI SE PRAVI INV VV- | zhi,
kakou prid inu dobruto, ie Cristus vsem Ver- | nim, shnega Martro inu Gori-
ufanem | od smerti, dobriga sturil o- | prauil inu dobil. | P. Truberia. |

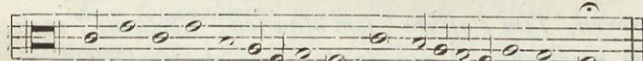
Str. 6.
(= 2. stran
lista A3).

Je sus ie Vsmertni Je zhi bil Thy dni ie Vgro bi le shal,
Vnim tih Ver nih Gre he fa kril Smert ni Vo sal re sue fal,

De ka dar Vue ri vme rie mo Sdai ci Vne bef fa pri de mo

Tam bo mo vse lei pei li Al le lu ia.

Od str. 7.
(= 1. str.
lista A4).

Dofehmal niszhe nei sneshel, Kir bi to | Smert premogel: Dotle Jezus
nei knom | prishal, Ta se ie Smerti lotil. Zhudnu sta | se vkup shtritala,
Smert ie perui Boi do- | bila, Jezusa V grob pehnila. Alleluia.

Stem sta Vrag, Smert prauo nyu, Zhes | vse Verne sgubila: V tim
kir sta Boshyga | Synu, Nedolshniga vmorila. Sakai le zhes || te Greshnike,
Nepokurne Neuernike. Je | nima oblast dana, Alleluia.

Od || str. 8.
(= 2. stran
lista A4).

Koker Hudizh na driueffu, Je nas v- | to Smert perprauil: Taku
Jezus na tim | Cryshu, Nas spet Vleben postauil. Tei | Smerti nec sobee
asderl, Peklenska Vrata | ie resderl, De nas vezh ne konzhaio, Ale | luia. (sic!)

Od tiga Pismu gouori, koker Paulus | prizhuie: De ena Smert drugo vmori, E- | na nas posuezhuie. De od Grehou bomo | prosti, Sueti, Brumni, lipi zhisti, Vselei Sbu | gom shiueli, Alleluia.

Jesus zhestu pridiguie, koker Fohannes | pravi: Sledni kir vnega Veruie, Tiga | Smert ne sadaui. Temuzh tellu spat polo- | shi, Jesus dusho vrokah dershi, Do dne ti- | ga Soyena, Alleluia.

Tedai nas bo Vgrobezh budil, Sglofno | Angelsko shtymo: Te Verne od hudih lo- | zhil, koker Pastyr Shiuino. Te Verne bo | sebo pelal, Neuverne pag Vragu isdal, Tu | vfaki prou resmisti, Alleluia.

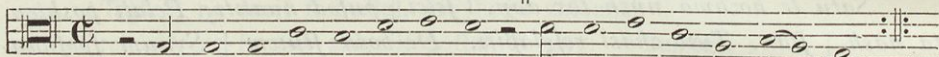
|| Stran 9.
(= 1. stran
lista A5).

Satu smo mi kersheniki, Vdohrim (!), || vselei vkup vesseli: Kir smo bili sli Gresh- | niki, Smo pag milost dosegli, Skusi tu | Goriustanene, Jესusouu saslushene, Smo spet | Sbugom smyrieni, Alleluia.

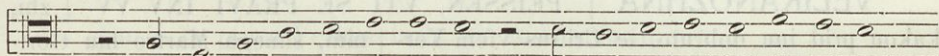
O Jესus ti fagne Boshye, Gledai na tu- | io Cerkou: Kir skusi tuie Terplene, Re- | shil si nas od Grehou. Skusi tu Goriustane- | ne, Sturil prauizhne vse Verne, Obari nas | pred slegom, Alleluia.

ENA PEISSEN OD | PRIDA INV DOBRVTE CRISTV | feuga
hoiena Vnebeffa, inu dru | giga prihoda na fod- | ni dan. | P. Truberia.

|| Str. 10.
(= 2. stran
lista A5).

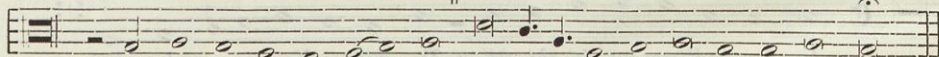

*Ka dar ie Ie sus Vne bu shal, Su io zhasht spet pos se - dil
Vrashio Smertno ob last ref dial, Bo gu na stran ie se - dil*

Ti ga sdai mo li sle dna stvar On nom da ie vfag do ber dar

|| Str. 11.
(= 1. stran
lista A6).

Ob tu ga mi zhe sti mo, Al le - - lu ia Al le lu ia.

On ie vselei pravi Bug bil, Sozhom, Sdu | hom regiral: Potle se ie k nom perdrushil, | Cilu nisku ponishal. Nashe zhloueistuu na | se vfel, Suragom, Smertio sdai kreg fazhel, | zhudnu shnima voiskoual. Alle. Alle. |

Sdaici koker ie bil royen, Tim Pastyr- | iem ofnanen: Vbetlemi Viasli poloshen, | Iudom, Aydam resglashen. Vrag Erode- | sha obudi, Veli de ga sdai pogubi, Iesus mo | ral beishati. Alleluia, Alleluia. |

Potle kadar se ie kerstil, V puzhau | sam prebiual: Nuzh dan ga nei smahom | pustil, Naganal de bi zbiulal (sic!). Shnim se ie | Iesus slu serdil, Sboshyo bessedo odpodil, | Natu se Vrag pobere, Alle. Alle. |

|| Str. 12
(= 2. stran
lista A6).

Kadar fazhne Pridigati, Te Iude prou | vuzhiti: Velike zaihne delati, Shnimi sui | vuk terditi. Tu ie Sludiu shal bilu, vidil de || nega vse dellu, Se ima refualiti, Alleluia, Alleluia. |

Satu on Iude oslipi, De ga neso sposna- | li: De bi on bil ta Syn Boshy, Temuzh so | ga dershal. Sa Lotra falsh Vuzhenika, | Sa Boshyga Sourashnika, Na Crysh so ga | respeli, Alleluia, Alleluia. |

Try dni mertou Vgrobi leshal, Suio | zhast muzh fatayl: Vtim ie doli vta Pe- | kal shal, Mertuim febe ofnanil, Na trety | dan od Smerti vstal. Sdai Iogrom se shiu | iskafal, Vnega so spet verieli, Alleluia, Alleluia. |

Potle ie Iogre vkupe fual, Pridigar- | ftuu ifrozhl: Grehe odpuszhat oblast dal, | Ouzhice nim porozhl. De nee sbefedo pas | feio, Praui pot Vnebu kasheio, Inu de nee kerszhuio, Alleluia, Alleluia. |

Natu ie od nih slouu vfel, Videzhe vne | bu vlekal: Vraga, Smert ie febo poiel, Ske | tinami vkup suesal. De Vernim vezh ne | shkodita, Temuzh Vnebu poriuata, Nyu | muzh ie fatrena, Alleluia, Alleluia. |

Sdai kir se Iesufu poda, Vnega kraleu- || ftuu stopi: Tiga Suetim Duhum obda, De | se Vueri ne smoti. Temuzh terdnu Vueri | floy, Smerti, Vraga vezh ne boy, Vboshy | brambi prebiua, Alleluia, Alleluia. |

|| Str. 13.
(= 1. stran
lista A7).

Skorai pride spet doli knom, Shiue Mer | tue sodyti: Porezhe htim Aydom, Iudom, | Morate se lozhiti. Ty kir so vme Veroua- | li, Mui Euan- geli dershali, Puite smeno | Vnebeffa, Alleluia, Alleluia. |

Vi pag hudi Neuerniki, kir mui vuk | fameszhuite: Inu vi hudi Greshniki, kir | Verne fashpotuite. Puidite vi Sludiē [= Sludiem] red | V ta kot ktr ie vfelei preklet, Vtim bote | klagouali. Alleluia, Alleluia. |

Iesus Cristus Milostiui, Tedai nas ne | sapusti: Nom kir smo vtum kraleustui, | Nashe Grehe odpusti. Ozhisti nas Skryo | tuio, De bomo vredni pred tebo, Vnebef | fih prebiuati, Alleluia, Alleluia. ||

|| Str. 14.
(= 2. stran
lista A7).

TA XXV. PSALM | vti Vishi koker ta Nems- | ki Muß tieffer not 2c. | M. Iuria Dalmatina. |

1.

Muio dusho GOSPVD htebi, vse- | lei gori vsdiguim: Inu po samimu tebi, | Serzhnu Veden Vsdihuiem. Mui Bug iest | vupam na tebe, Ne pusti reuniga mene, | Nigdar ksramoti priti. |

2.

Size fourashniki muy, Se bodo Veffeli- | li: Tar po hudi shegi fuy, Neframnu zhes | me vpili. Rekozh, de neifim od tuie, Sute | gmain Kerszhanske Cerque, de fim satu | sapuszhen. |

3.

Oli iest Veim de Vfi leti, ne bodo nig- | dar kshpotu: Katerim vfm nih terplei- | ni, Na TE zhakaio Volnu. Temuzh | kshpotu imaio bit, Inu kuezhni fromoti | prit, Vfi lizhkaki shpotliuci. |

4.

O GOSPVD Bug ti sdai meni, || Pokashi tuie poti: Muie feree (sic ! mesto ferce) sam preme- | ni, De po tih stefah hodi, katere vuzhish | mene ti, Vtuy risfnizhni beffedi, Po teih ti | mene Vodi. |

|| Str. 15.
(= 1. stran
lista A8).

5.

*Ti si Vnuiah mui pomozhnik, Na te | Vſag dan ſaupam: Bodi ſam
mui Sueſt | Vuzhenik, De le tebe poſluſham. De me | oben zhlouezhki vuk,
od praue vere, ô mui | Bug, Nigdar nebo ſapelal. |*

6.

*Spumni de ſi Vſem miloſtiu, kir na te- | be klizheo: Nu od Vekoma
dobrutliu, kir | ſe Vte ſaneſſeo. Vſe grehe moie mladuſti, | Miloſtiuu mi
odpuſti, Vgnadi ti na me | ſpumni. |*

7.

*Dobar tar Sueiſt ie GOSPVD | Bug, kir greſhnike prou vadi:
Reunim | Vſelei kaſhe ſui pot, de ta krotki prou | hodi. Sgul miloſt inu
prauiza, Ie Bo- | ſhy pot Vſe riſniza, Vſem kir nega ſhaſt | derſhe. ||*

|| Str. 16.
(= 2. ſtran
liſta Aſ).

8.

*GOSPVD mui greh ie ſlu Velik, | Vegſhi ie ime tuie: Satu dai
meni odpu- | ſtik, Sueſſeli ſerce muie. Sai vſe brumne | tui pot pelash,
Nih duſhi mir tar dobru | daſh, Nih Seime Semlo erba.*

9.

*Vſem kir ſe tebe Bug boie, Skriunoſti | reſodeiuash: Inu Sueſe ſhaſti
tuoie, Nim | pred nih ozhi deiuaſh, Muie ozhi Vſelei | htebi, Gledaio, po-
magai meni, Is ſpun mi | noge reiſhi.*

10.

*Poglei na mene reuniga, Inu ſe zhes | me Vſmili: Sli beteſhi ſerza
muiga, So | Vſhe mene vtrudili. Poglei kai ie ſoura- | ſhnikou, Inu hudih
Neuernikou, kir me | ſabſton ſourashe.*

11.

*Odreiſhi ti, ô Bug mene, Nu muio du- | ſho Vari: Sakai ieſt vupam
na tebe, Sa | hude mi nei mari. Bruma, prauiza, dobra | Veiſt, So muia
ner vegſhi obreiſt, Na te | ſe ieſt ſaneſſem. ||*

|| Str. 17.
(= 1. ſtran
liſta B).

12.

*Tuie Cergue, ô GOSPVD Bug, Ti | tudi nepoſabil: Pomagai ni (!)
is vſeh nad- | lug, Kerszhenike vkuſ vabi. Koker ſi | Iacobi ſturil, kir
ie ſueiſtu tebi ſluſhil, | Skuſi Ieſuſa Amen.*

TA XXXI PSALM, VTI | Viſhi koker ta Nemſhki. | In diſh hab ich
gehoffet Herr. | M. Furia Dalmatina. |

1.

*Na te ſim, ô Bug, ſauupal, Me boſh | pred ſhpotom Varuual, Tar
pred Vezh- | no ſromoto. Ieſt proſim te, Ohrani me, | ſkuſi tuio dobroto.*

2.

*Obernî Vsheſſa tuie kmeni, Vslishi | proshne muie. Hiti mi poma-
gati, V nuy | tezhim, V reui leshim, Ne puſti me konzha | ti.*

3.

*Mui Bug ſtui meni na ſtrani, Bodi mui | grad, tar me brani, Dai
muzh de bom pre- | mogel, Sourashnike, Neuernike, Sice bom | obnemogel. ||*

|| Str. 18.
(= 2. stran
lista B).

4.

*Ti ſi muia skala tar muzh, Mui ſzhit | leben, moia pomuzh. Tebe
ſe zhem dershati. Mui ſueiſti Bug, vſredi nadlug, | Gdu zhe mi ſuperſtati?*

5.

*Sueit ta ie mreshe poſtauil, Slashami bi | me rad Vloui, Vſe rouna
ſfalſh ieſikom, | Vtaki nuy na me ſpumni. Brani Bug Super | nikom.*

6.

*Mui Duh ieſt porozhim tebi, Mui | Bug oſtani pre meni, Kadar bo
Zhas poſ- | ledni, O pravi Bug, is vſeh nadlug, Me v- | tuie roke vſemi.*

7.

*Glori, zhast, Viſſoka huala, Bodi Bo- | gu ozhu dana, Kir nam ie
Vſelei nagnen, | Tar Ieſuſu, inu Duhu, Sueti Troyci A | men.*

TA XLVI PSALM, VTI | Viſhi koker ta Nemshki, | Ğin veſte Burg iſt
unſer Gott. ||

|| Str. 19.
(= 1. stran
lista B₂).

1.

*Nasha Bramba ie GOSPVD Bug, | Vnega ſe ſaneſimo: On nam
pomaga is na | dlug, V katerih ſdai rezhimo, (ſic!) Sludi ſe slo- | bi, Sueit
mu perloſhi, kunshtnu rounaio, | Silo obhaiaio, Verne hote ſatreiti,*

2.

*Snasho mozhio cillu nizh nei, De bi | nim ſuperſtali: Oli ſatu en
drugi vei, pod | nim nim (ſic! biſ!) homo obſtali. Gdu ie on vpraſhaſh |
Jeſus Criſtus naſh, Sa naſ Voiskuie, Te | ſuie varuie, Ta bode ne pre-
mogel.*

3.

*Tar de bi ſueit ſhe vezh diuiat, Hu- | dizh ſe ſhe vezh ſerdil: Inu
vſo ſuio muzh | vkuſ ſbral, de bi falſh Vero terdil, Taku vſai Hudizh,
nam nemore nizh, Se neboy | mo, kir vueri ſtoymo, Hudizh ie vſhe ob- | ſoien.*

4.

*Boshia beſſeda ie Vezhna, Se nepuſti | ſatreiti: Kerszhanska Cerkou
ie mozhna, | ſe nemore podreiti. Sakai ozha Bug, | Sin tar ſueiti Duh, ſo
vſred mei || nami, Stoie nam na ſtrani, Nihzhe naſ ne- | premore.*

|| Str. 20.
(= 2. stran
lista B₂).

5.

Inu aku nam lih Vſamo, Tellu, blagu, | drushino: Taku nim Vſe Volnu damo, De | Nebu obdershimo. Dai Bug nam reunim, | Obſtati Vernim, Vkrishi Volnim bit, Mei | Sabo ſe lubit, Skuſi Jeſuſa Amen.

TA CXXIII PSALM, VTI | Viſhi koker na Nemshki. | Wo Gott der Herr nicht bey uns helt | *M. Furia Dalmatina.*

1.

Kadar bi Bug per nas nebil, Inu nam | nepomagal: Tar ſourashnikom nebrani, | Taku bi Sueit premagal. Kadar bi Bug | Cerkou ſuio, Nebrani! Inebeshko mozhio, | Vſhe bi nas vezh nebilu.

2.

Sakai tih ludi veliku, ſuper nas ſe vſdi | guio: Kir ſice ſluſhe Maliku, Modru ſe | vkup ſueituio. Oli tu nas neima ſtrashit, | Bug ta ie kir nas zhe brani, On ſueiſtu ſa | nas zhuie. ||

|| Str. 21.
(= 1. stran
lista B₃).

3.

Oni ſe ſerde tar slobe, Nih miſſal ie le | treiti: Imaio krisheine ſobe, Shiue nas hte | poſhreiti, koker Valuui diuiaio, Sa Buga | nizh nemaraio, Tu Bug vſe dobru vi- | di.

4.

Kezarske Vere nas dolshe, Lutre nas | iſmeruio: Sebe pag ſa ſuete dershe, Cerkou | ſe imenuio, Stim tuym imenom ô Bug, ſa- | kriuaio ſui kriui vuk, Hinauſko Vero | Terde.

5.

Te Verne Vſe pregainaio, Nih duſho | hte vtopiti: Suie garlu od-piraio, Vero hte | pogubiti. Oli huala bodi Bogu, Vnegouim | Viſſokim tronu De nam ſtoý na ſtra- | ni.

6.

Kir nedopuſti de bi mi, Nih roup imei- | li biti: Oli de bi kei ſred nimi, Morali V- | pekal priti. Nih ſhtriki ſo reſtergani, Mi | pag ſmo proſti ſturieni, Naſha duſha ie | nim Vſhla. ||

|| Str. 22.
(= 2. stran
lista B₃).

7.

Inu aku kerszheniki, lih moraio terpei | ti: Sai ſo Boſhy Marterniki, Aku ie nim | lih vmreti, Aku Vueri oſtaneo, Boga do | konza ſpoynaio, Bug nim da Vezhni leben.

8.

O Mozhni modri GOSPVD Bug, | Na te mi Vſi klizhemo: Pomagai nam is | Vſeh nadlug, Na te ſe ſaneſſemo. Ti Vſeh | Sourashnikou ſuit ſnaſh, Nih ſerza ti vro- | kah imash, Bodi ti ſam naſh troſhtar.

9.

Ti ſi Semlo inu nebu, Tudi vſe rizhi | ſtuaril: Jeſus nas ie reiſhil htemu Stabo | nas ie on ſprauil, Dai nam | vterpleni Vol- | nim bit, Od praue Vere neſtopit, Vlubelni | prebiuati.

10.

Zhast, huala bodi viffoku, Bogu ozhu | nashimu: Sinu Jefusu lih taku, Inu Duhu | Suetimu, Koker ie vfazhetki bilu, De se | bo per nas godilu, Sdai tar Vekoma A- | men. ||

|| Str. 23.
(= 1. stran
lista B4).

TA XCI PSALM VTI VI- | shi koker ta Nemshki. | Wer in dem Schutz des höchsten ist, oder Auß tieffer not zc. |

1.

Kir na tim Sueiti prebiua, Pod bram- | bo ner vishiga: Tar pod senzo sui stan i- | ma, Boga tiga mozhniga, Ta rezhe: Ti | Bug si le sam, na katiriga sauupam, Ti si | mui trosht, ter leben.

2.

Pred to gualtio Hudizheuo, Bosh me- | ne ô Bug branil. Inu pred kugo shkodliuo, | Bodesh mene ohranil, Sai se iest le tebi po | dam, Ti si Vselei mui Varih sam, Ti me | nebosh sapustil.

3.

Bug bo pod suie peruti, tebe sueistu ja- | kriua!: Nu dal po sui oblubi, de bosh shi- | her prebual. Strahu po nozhi bo branil, | pred shkodliuo streilo hranil, Kir sdai po | dneui leita.

4.

Zhes dan se kuge neboysh, zhes nuzh | shlise neustrashish: Aku vpravi Veri stoysh, || Sgrehi Boga nedrashish, Boga pred ozhima imash, Vselei se Bogu porozhash, ka- | dar gresh lezh tar Vstanesh.

|| Str. 24.
(= 2. stran
lista B4).

5.

De bi lih na leiui strani, Nih taushent | konez uselu: Tar deffet teushent na defni, | Se te nebo perielu. Ti bosh she sozhima gle- | dal, Koku bo Bug pourazhoual, Vsim hu- | dim Neuernikom.

6.

Sakai Bug na katiriga, Cillu sauupal | si ti: Nebo pustil kai hudiga, Se tebi per- | goditi. Tuia ceila hisha bode, pres te hude | shtraiffne shkode, Bug Vernih nepofa- | bi.

7.

Angelom ie porozhil Bug, De te suestu | Varuio: Na tuyh potih pres nadlug, Sa | te Vfelci (!) de Zhuio. De tebe na rokah nof- | se, De kei neopotaknesh se, Snogami na en | kamen.

8.

Po leuih inu Madrashih, Bosh ti hodil | pres shkode: Po mladih Leuih, Drakonih, || De ti nishter nebode. Nih strup neßkodi | tim Vernim, Sai Bug perstopi tim reunim, | kadar ie nim potreba.

|| Str. 25.
(= 1. stran
B5).

9.

*On ferzhnu sheli po meni, fest Zhem | mu pomagati: De neima
vuuy obeni, pres | pomuzhi oflati. Fest Zhem Vselei ga Va | rouat, Inu
satu mu poleg stat, kir on sna i- | me moie.*

10.

*On na me klizhe Vseh nuiah, Satu ga | Zhem Vslishati: Fest sim
per nemu Vna | dlugah, Nepustim ga konzhati. Vmoio | Zhast Zhem ga
perpravit, Sdolgim shi- | uotom transfitit, Moio suest mu skasati.*

11.

Zhast huala bodi Vissoku &c. koker vtim 124. Psalmi &c. ||

|| Str. 26.
(= 2. stran
B₅).

BOSHYZHNA PEISSEN | is Euangelii S. lukesha na 2. Cap. | *Joannes
Schweigerus.* | Vti Vishi koker ta Nemshki, Der tag der ist so freudereich. |

1.

*Ta Rimski Caesar Augustus
ta ie sam sapoueidal:
De bi se shazal ta suit vuß
Nikoger ne pregleidal
Vffe Jude od sueiga doma
Bodi si lih zhigar stana
Je morel shazan biti.
Kletei perui shacingi
Inu veliki Geringi
Je morel vsaki pryti.*

2.

*Tedai ta Fosheph smario
od Davidoue hyshe.
Suoio Sheno farozheni
koker nom lukesh pishe. ||
Vlekel ie gori Vbetlehem
pustil se ie sdrugim ludem
po ti Rimski postau
Shazat ter pokorem (!) bil
Tedai se ie bil dopolnil
Maryn Zhas ta pravi.*

|| Str. 27.
(= 1. stran
B₆).

3.

*De ona Synu peruiga
Imela ie rodyti.
Tiga Feshusha prauiga
Je iela ga peuyti*

*V plenizhice ter meruizo
 Viaßli inu Vslamizo
 ga ie ona kladala:
 Drugodi proshtor neibilu.
 po tim istim Celim mestu
 temuzh ta Vboga shtala.*

4.

*Taku ie Vffai nemu dobru
 suoi voli dopalu.
 To reuo inu tu Bushtuu
 Vffe slu ter hudu kmalu.
 Sa naß Vboge greshnike
 Inu Hudizhou Jetni. ||
 Sazhel ie on terpeti
 Na kryshi konez Vfelu
 tu terplenie slu negouu
 po try krat anaist leitu.*

|| Str. 28.
 (= 2. stran
 Ba).

5.

*Na puli strasho delaio
 Pastiry zhes kardellu.
 Inu po nozhi zhuicio
 Stresheio suaumu delu.
 Htim Boshy Angel perleti
 Suetlobo nih Vffeh refueti.
 De so bili Vstrasheni
 Angel dei dobrih glaßou
 perneßl sem vom htim Zhaffou
 Szhim ne bote spazheni.*

6.

*Uom ie ditece raienu.
 En pomozhnik Vfeh slabih.
 Vom kuesseliu inu fuetu.
 Ifuelizhar tih suorh.
 Vbetlehemu ga gledaite.
 Ondu ga Viaßlich naidete.
 Vbushtui poloshenu
 Vaßh kummer on noßi sam ||
 Obranil ie vaß pred peklom
 Zhouesfuu (sic!) ie reßhenu.*

|| Str. 29.
 (= 1. stran
 [Br]).

7.

*potle veliku Angeli.
 So frezhan glaß noßili*

*Inu so zhast bogu peli
 Na semll myr voshzhili
 Dopadene dobru ludem
 Dobro volo molili Vsfem
 Ta nebeshka drushina
 Taku ti zhlouik Boga
 Hualiga is serza tuiga
 De si isnelizhan (!) shnima.*

8.

*Angeli se refideio
 Pastiryu so pustili.
 Sdaiei (!) smishleozh prauio
 V mei se bom gouorili
 Puidimo Vfi Vkuþ Vbettlehem
 Ogledati tu sueffseliem
 Kar nom ie Bog ofnanil
 Oni per prizhi tie gredo.
 Vffe prou risnizhnu naideio
 Kir se ie feshush hranil. ||*

|| Str. 30.
 (= 2. str.
 B7).

9.

*Ondukai so oni Bogu
 sueffseliem ga zhastili
 Od nih ie rezhena huala
 Domou so se vernili.
 Veffelisse ti kershansiuu
 Christusa primi hualeshnu.
 Kir ie donas nam royen.
 Hdobrimu tudi sdai dan
 Skusi nega Vueri vezhni stan
 Od Buga ti obluben.*

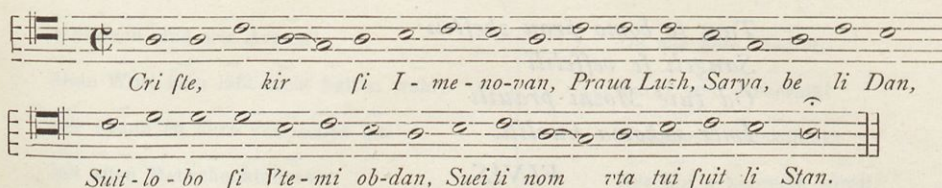
10.

*O feshush ti Vsmileni
 kir si en zhlouik roien
 Te proþio Vfi suoleni
 katerim si ofnanen
 Odpri nim vrata nih serza
 da per nih tuia beffeda.
 Bo veden prebiuala
 Sprydom io poslushali
 Vuezhnim lebnute gledali
 Rekli Vffa zhaff (!) nu huala. Amen. ||*

|| Str. 31.
 (= 1. stran
 B8).

COMPLETA | Vezherna Moliton, P. | Truberia. |

1.

Pfal. 36

Criste, kir si Imenouan,|| str. 32.
(= 2. str B₈).

139.

Praua Luzh, Sarya, beli Dan,

Luc. 1. 2.

Suitlobo si Vtemi obdan

Ioan. 1. 12.

Sueiti nom rta tui fuitli Stan.

2.

*Pertim mi tebe proßimo**Vtui luzhi de hodimo**Tuio Bessedo lubimo**Po ni nuzh, dan, de shiuimo.*

3.

*Po nozhi gledai na nas ti,**De Hudizh nas ne prehini (!),**Aku nashe Messu fesspi.**De tui Duh şpet tu obudi*

4.

*Ti si je dal nom prou şposnat**Inu vte terdnu Verouat**Vishai nas şdobro Vystio şpat**Viutro sueffeliem gori vstat.*

5.

*Ti veish de ty tui Verni**Kir so tebi poduersheni ||**So od Suita şepuşzheni**Od Vraga slu şourasheni.*|| str. 33
(= 1. str. [C]).

6.

*Kadar si pag oblubil nom**Steim tuim Suetim Angelom**Obaşouat nas şred Vragom**Ner vezh şred teim vezhnim Slegom.*

7.

*Tiga se mi Vfi troşthamo (!)**Inu nişther ne zbiulamo. (!)**Samuzh sueffeliem zhakamo**De ştebo V nebu puidemo.*

*Tam te bomo prou zhestili
Sangeli se vesselili
Od tuie Mozhi pravili
Imer vekoma hualili.*

FINIS.

To je torej verska, pesniška, glasbena in slovstvena vsebina te majčkene pesmaričice.

O protestantih se ne more vedno trditi, da so bili idealno nadahnjeni, niti da so bili res verni. A o Trubarju mislim, da se smé to trditi po vsej pravici, navzlic njegovim zmotam in napačnim potom, po katerih je hodil. Poglejte besedilo njegovih pesnij, ne samo po oblikj in po jeziku, ampak tudi po vsebini in videli bode, da so to besede istinite vernosti, katere pravo zadačo je zgrešil. Trubar ni bil pravoveren, pač pa globoko veren. Zato so njegovi spisi zmernejši in manj robati, nego proizvodi drugih protestantov. Zoper katolike piše seveda večkrat, vendar se ogiba najhujših robatosti in najgrših psov. Želeti bi bilo, da bi si še dandanes naši moderni gospodje vzeli vsaj Trubarja za zgled, kadar mislijo, da morajo dajati duška svojemu nekatoliškemu verskemu naziranju. Napačno pa bi bilo, Trubarja proglašati za svobodomisleca v modernem smislu. Zoper take insinuacije bi sam energično protestiral. Pri nas bi se morali še zelo resno in natančno baviti z vso kulturo, posebej pa še s psihologijo protestantske dōbe na Slovenskem; tega doslej nihče še ni storil, pač pa se je mnogo kričalo in pisalo o katoliški nestrpnosti in o protestantski toleranci — vse brez študij in brez kritike, vse tendenciozno. To naj tukaj le omenim, da se bolje razumemo, nadalje pa ne morem razpravljati na tem mestu o rečenem vprašanju. Morebiti podam na drugem mestu nekaj arhivaliških podatkov.

Tudi slovstveno in pesniško stran prepuščam našim slovstvenikom-strokovnjakom v pretres. Nekatere stvari se našim odpadnikom posrečijo, osobito Trubar je srečnejši, nego njegovi sobojevniki. A z obliko, osobito z merilom se je tem možem silno boriti. Najrevnejši v tem oziru je Janez Schweiger. A tudi Trubar je slovenščini nasilen z merilom. Poglejmo si primer. Prva njegova pesen v naši knjižici je prosto prevedena iz nemške: „Ach Gott vom Himmel, sieh darein.“ A v izvirniku beseda gladko teče in rima muzikalično dela odmore ob posameznih stihih; vsaka beseda ima svoj naravni naglas, dočim naglaševanje in skandiranje po Trubarjevem merilu ni po duhu slovenščine.

Nemški izvornik:

Ach Gott vom Himmel sieh darein,
und laß dich des erbarmen!
Wie wenig sind der Heil'gen dein,

Prevod Trubarjev:

O Bug sakai ti dopustish
Tuio Cerkou fatreti?
Ti veish inu dobru vidish

verlassen sind wir Armen!

Dein Wort man läßt nicht halten wahr,

der Glaub ist auch verloschen gar

bei allen Menschenkindern.

De nas hote resdreti!

Turki hudi Neurniki

Malikauski slushabniki

Nas lhte s korenom sdreti.

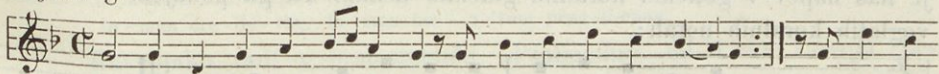
In vendar je Trubar še najboljši gledé na merilo in na obliko.

Ker je izvirniku dodan tudi napev, se te napake z glasbenim ritmom le še povečajo. In sedaj sodimo nepristransko. Ali je res tolika usluga za slovenski jezik, če ga je Trubar s svojimi pristaši posilil po nemškem vzorcu v merilo in spone, katere mu niso dopuščale naravnega postopa? Je že res, da so bili to prvi poskusi. A taki pokreti, pri katerih se korakajoči pri vsaki stopinji prekucava, se ne morejo imenovati srečni.

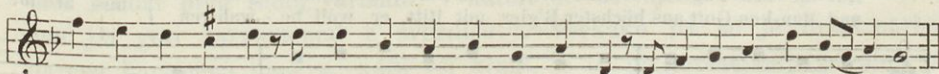
In sedaj glasba in napevi. V obče smatrajo Trubarja za glasbeno izobraženega in za skladatelja. Nekaj bo pač na tem. Bil je gotovo pevec in toliko izobražen, da je znal peti po glaskah. A da bi bil imel globljo naobrazbo v muziki, se pa ne bode dalo dokazati. Morebiti se motim, če domnevam, da on niti enega napeva ni zložil samostojno. Za nekaj časa mi bode pač mogoče, z vso gotovostjo poročati o tej zadevi. Knjižica, o kateri govorimo, pritrjuje mojemu skeptičnemu mnenju. Od 11 pesen, katere priobčuje v pesmarici, so opremljene samo štiri z napevi; pri ostalih navaja začetek onih pesnic, katerih napev je smatral primernim za obliko priobčenih stihotvorov.

Ker stoji ime Trubarjevo pri onih štirih pesnih, ki imajo dodan tudi napev, mislijo nekateri, da je tudi melodija njegova. To pa ni res.

Poglejmo prvo: „O Bog sakai ti dopustish“. Besedilo je prosto iz nemščine prevedeno, kot sem gori dokazal. Napev pa nahajamo tiskan v prvih protestantskih pesmaricah, naprej v Walterjevem „Geystlich Gesangk — Buchleyn“ iz l. 1524, potem v „Enchiridion“ iz l. 1525, v poznejših izdajah Waltherjeve pesmarice, v pesmarici izdani v Zürichu l. 1540, itd. (Prim. Joh. Zahn, Die Melodien der deutschen evangelischen Kirchenlieder, 1888 — 1893, štey. 4432a). Waltherjev napev, ki je bržkone izviren, glasi se s skrčeno veljavo glask tako-le:

Ach Gott vom Himmel sieh da-rein, und laß dich deß er - bar - men! Dein Wort man
Wie we - nig sind der Heil'gen dein, ver - las - sen sind wir Ar - men!

läßt nicht ha-ben wahr, der Glaub ist auch ver-lo-schen gar, bei al-len Menschenkin - dern!

Mislite si vsako glasko po veljavi štirikrat daljšo, t. j. $\text{♩} = \text{♩}$, $\text{♪} = \text{♪}$, itd. in primerjajte napev z onim, ki ga je dal Trubar natisniti v pesmaričici, in sodite! —

Druga pesen: „Jezus je v smrti jezhi bil“ je po Lutherovem besedilu in po napevu iz nemščine vzeta.

Izvirnik:

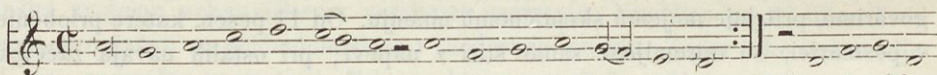
Christ lag in Todesbanden
für unser Sünd gegeben.
Der ist wieder erstanden
und hat uns bracht das Leben.
Das wir sollen fröhlich sein
Gott loben und dankbar sein
und singen Halleluja, [Halleluja.]

Trubar:

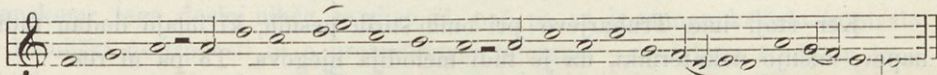
Jesus ie v smertni jezhi bil,
Tri dni je v grobi leshal,
V nim tih vernih grehe sakril,
Smertni vosal resuesal.
De kadar v veri ymeriemo
Sdaici v nebessa pridemo
Tam homo vselei peili: [Alleluia.]

V 5. in 6. stihu je izrečeno protestansko dogmatično naziranje, dasi precej prikrito.

Napev, v tej obliki kot ga podaja Trubar, je protestantski in je natisnjen že v Waltherjevi pesmarici l. 1524, potem jo prinašajo Klug (1535), Köpphl (1537), Schumann (1539) i. t. d. (Prim. Zahn, l. c., številka 7012a). To melodijo so sprejele tudi katoliške pesmarice, kot n. pr. Davidische Harmonia (1659), in druge. (Prim. Bäumer, Das kath. deutsche Kirchenlied, I., 565 nsl).

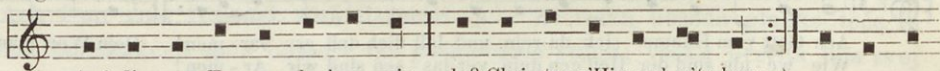
Christ lag in To - des - ban - den, für un - ser Sünd ge - ge - ben. Des wir sol - len
Der ist wie - der er - stan - den, und hat uns bracht das Le - ben.

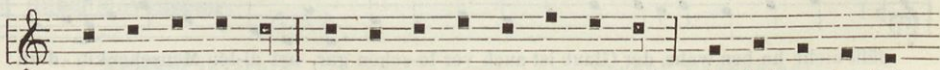
fröhlich sein, Gott loben und dankbar sein, und singen Halle - lu - ja, Halle - lu - ja.

Izvemši zadnji „alleluja“ in pa vstavljene glaske f (četrti nota po znamenju za ponavljanje) v Trubarjevem napevu soglasja tonično in ritmično natanko s staro lutersko, torej ne more biti Trubarjev.

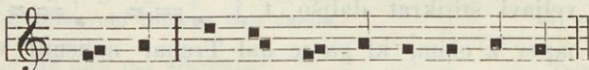
Tretja pesen: „Kadar je Jesus v nebu fihal“ je v svojem besedilu prost prevod J. Zwickeve nemške, napev pak je vzet iz Köpphelnove zbirke: „Psalmen vud geystliche Lieder“, ki jo je uredil Hans Preuss l. 1537. Tam je naš napev v gotičnih koralnih glaskah tiskan. Tu ga podajem v četvero-voglatih koralnih notah:

Auf die - sen Tag so denken wir, daß Chri - stus z' Himmel g'fa - hren } uns ar - me
und dan - ken Gott aus höchster B'gier mit Bitt, er woll be - wah - ren }

Sün - der hie auf Erd, die wir von we - gen mancher G'fährts ohn Ho - ffnung han kein

Tro - ste. Hal - le - lu - ia, Hal - le - lu - ia.

Zahn, l. c., št. 5771 navaja ta napev prepisan v moderne glaske in ob enem našteva tudi vse stare pesmarice, v katerih se nahaja. Trubar niti

menzuriral ni napeva; to se je zgodilo že pred, ker ga nemške pesmarice, katere so prišle na svetlo po l. 1537. priobčujejo že v menzuralni pisavi.

Dočim se prve tri pesni Trubarjeve opirajo i po besedilu i po napevu na protestantske izvirnike, posneta je četrta v obeh ozirih po katoliškem vzorec. „Vezherna molitou: Criste kir si imenovan“ je posneta ali prav za prav preložena iz latinščine po stari cerkveni himni: „Christe qui lux es et dies“. Je-li Trubar prevêl slovensko besedilo neposredno iz latinščine, ali pa posredno iz nemškega prevoda, ni lahko dognati.

Izvirnik se glasi:

Christe, qui lux es et dies
noctis tenebras detegis
lucisque lumen crederis,
lumen beatum praedicans.

Trubarjev prevod:

Criste, kir si imenovan
Prau luzh, sarya, beli dan,
Svitlobo si v temi obdan,
Sveiti nam v ta tui suitli stan.

Nemških prevodov je nastala že cela vrsta davno pred Luthrom; Hoffmann von Fallersleben navaja v 3. izdaji svoje knjige: „Geschichte des deutschen Kirchenliedes bis auf Luthers Zeit“ šest raznih besedil (stran 270 in nsl.). Vse protestantske oblike od Luthra do danes so od teh pred-reformatorskih prevodov odvisne. Vsi uporabljajo to-le merilo:

— — — — —
— — — — —
— — — — —
— — — — —

Tako se je brezdvomno ritmično proizvajala ta himna že v starodavnih časih pri petju in pri recitiranju.

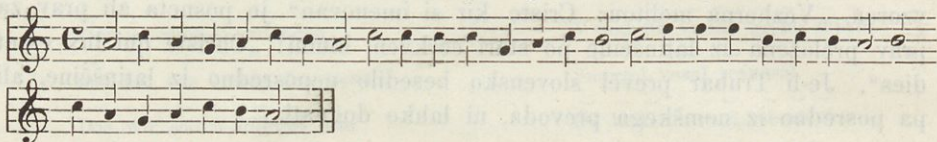
Istotako kot pri besedah, držal se je Trubar tudi pri napevu, in tu še celó strožje, katoliškega izvirnika. Prvotni napev, ki se nahaja v katoliškem himnarju, tiskanem v Baselu, l. 1516. slôve tako-le:

Chri-ste qui lux es et di-es, noc-tis te-ne-bras de-te-gis, lu-cis-que
lu-men ere-de-ris, lu-men be-a-tum prae-di-cans.

Ravnotako tudi v protestantski „Psalmodia“ od Luka Lossijā (prva izdaja 1553, potem še štiri do 1595). V obeh so glaske gotični tipi. Pač je imel Trubar pred seboj varianto, v kateri se ne ujema tistih pet glask, ki sem jih gori zaznamenal z zvezdico *. Vsekako pa se je držal narbolj starega koralnega napeva; kajti vsi drugi, ki so jih protestantje porabili pri nemških prevodih, imajo mnogo več različnosti, kot Trubarjev. Da to dokažem, naj navedem tu melodijo, ki jo nahajamo v Strassburški (1537) in v Babstovi pesmarici (1545) po Zahn-u, l. c. šte. 343.:

In druga protestantska varijanta, najprej, kot ravno navedena, se nahaja v Klugovi pesmarici iz l. 1535. (Zahn, l. c., št. 343) in je ustrojena po istem vzoru, kot ga je imel Trubar pred seboj; kajti nad besedami: „detegis lucisque“ ima iste glasovne postope, kot Trubarjeva:

Vsakdo lahko vidi, da je snov in obliko za to pesem dala stara cerkvena himna, katero so protestantje pogosto vsprejemali v svoje knjige, ker ni imela ničesar v sebi, kar bi nasprotovalo dogmatično njihovim nazorom.

Dokaj ložja je stvar gledé napevov pri ostalih pesnih te male zbirke, ker jih Trubar označuje s tem, da navaja začetne besede nemških pesni; kojih napeve je hotel porabiti.

Prva pesen „Canticum Simeonis“ je Dalmatinov prevod po Luthrovi prosti verzifikaciji latinskega „Nunc dimittis“. A dočim je v nemškem besedilu šestvrstna kitica po merilu in po rimi strogo urejena, je slovenski prevod — ne moremo drugače reči — prava spaka. Kjer ima Luther ženske rime, stavi Dalmatin često moške, kjer ima Luther poudarjene zloge, ima prelagatelj večkrat nepoudarjene. In navzlic temu jemlje Trubar popolnoma nerazsodno za slovenski napev, katerega je dal Luther, ali prav za prav njegov glasbeni sotrudenik Janez Walther, nemškemu izvirniku. Edini napev, ki prihaja v poštev, je bil tiskan prvič v Waltherjevi pesmarici (1524); od tod so ga sprejele vse znamenitejšje protestantske pevske knjige. (Prim. Zahn, l. c., šte. 3986). Napev je v svoji pristni obliki, katero je dolgo ohranil, ta-le:

Tako se je moral glasiti ob času Trubarjevem. Ostali trije napevi, vstvarjeni na to besedilo, so vsi iz 19. veka. Meni se vidi celó Waltherjeva melodija posiljena. A mislite si slovensko besedilo zvezano ž njo — in prišli boste do zaključka, da je skorej nemogoče peti Dalmatinovo potvaro po njenih postopih. Pripomniti je še, da je Walther stavil bil napev za celo kvinto nižje in mu je predpisal b.

Druga Dalmatinova pesen, posneta po nemški Luthrovi: „Aus tiefer Not schrei ich zu dir“ je gledé besed na višji stopinji, kot prva. Posneta je posredno po 24. (ali po luteranski štetvi 25.) psalmu „Ad te Domine levavi animam meam.“ Napev nemškega vzorca je Waltherjev in je prvokrat priobčen

v njegovi pesmarici l. 1524, potem pa v drugih protestantskih knjigah. (Prim. Zahn, l. c. šte. 4437). Glasi se:

Aus tie-fer Not schrei ich zu dir, Herr Gott, er-hör mein Ru-fen. dein gnä-dig Oh-ren keh'r zu mir, und mei-ner Bitt sie öf-fen; denn so du wilt das se-hen an, wie manche Sünd ich hab ge-than, wer kann, Herr, für dir blei-ben.

To je naravnost klasičen primer za dejstvo, da se ne dajo napevi vsakemu stihotvoru istega merila meni nič tebi nič vsiliti, ne glede na vsebino idej in misli. Kdor se hoče o tem prepričati, vzemi napev in podstavi mu slovensko besedilo.

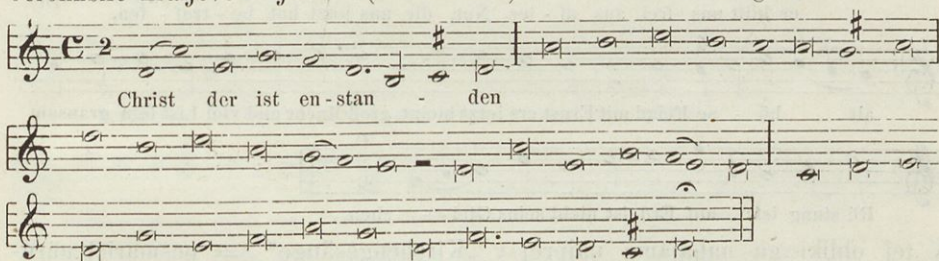
Tretja pesen Dalmatinova „Na te sim, ô Bug, fauupal“ je prevod iz nemškega izvirnika, ki ga je zložil Adam Reusner „In dich hab ich gehoffet, Herr“. Merilo v slovenskem besedilu včasih grozno ječi.

Napev zahteva Trubar po nemškem izvirniku, a ga ne določa natančneje. Ta pesen ima pa dvoje starih napevov. Tisti, ki je bil najpreje spojen s tem Reusnerjevim proizvodom, nahaja se prvič v „Form vnd ordnung Geystlicher Gesang vnd Psalmen. Augsburg, 1533“. (Prim. Bäumker, l. c., I. str. 380. — Zahn, l. c., šte. 2459—2465). Glasi se:

Ich hab in dich ge-hof-fet Herr, hilf daß ich nicht zu Schanden werd, noch ewiglich zu Spot-te. Des bitt ich dich, er-hal-te mich in dei-ner Treu, Herr Got-te!

A ta napev je mnogo starejši, kot protestantski tekst. Nahaja se v rokopisu berlinske kraljeve knjižnice (Z. 8037. 4.) iz 15. veka in se glasi:

Christ der ist en-stan-den

Da je „protestantski“ napev identičen s tem, o tem ni dvoma. Da ima stari napev, katerega tu podajam v preprostejši pisavi po Bäumkerju, l. c., I., 378, nekaj glasek več, nas ne sme motiti. Vidi se po tem konfrontiranju, da je stari velikonočni napev služil pozneje protestantom za pesen „Ich hab in dich gehoffet“, in je tako dospel tudi na Kranjsko z Dalmatinovim prevodom. Naglašati nam je, da je ta melodija katoliška duševna posest.

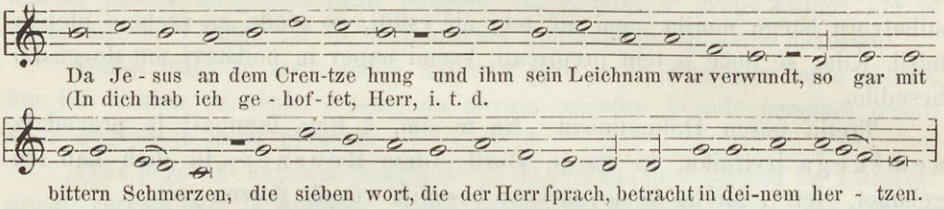
Drugi napev, ki je mogoč, nahaja se v zvezi z nemško pesnijo prvič v Babstovi pesmarici, l. 1545., ne da bi ta povedal, odkodi da ga

ima. Val. Triller ga označuje v svoji pesmarici (Singebuch, 1555) kot melodijo „zu den sieben Worten“. (Prim. Zahn, l. c., šte. 1706). Priobčuje jo tudi Leisentrit v svoji katoliški pesmarici s pripomenkom: „im alten Thon“. Pri Babstu se glasi:

Leisentrit pa ima nastopno obliko:

Ta Leisentritova redakcija pa se ujema natančno z mnogo starejšo obliko, kot jo ima ta napev v dunajskem rokopisu v dvorni knjižnici (št. 3027) iz prve polovice 15. veka. Priobčil sem ga v svoji knjigi „Geschichte der Musik in Wien, I., str. 178. — Torej tudi ta druga melodija je po svojem postanku in po duhu katoliška.

Istotako je z nastopno pesnijo „Nasha bramba je Gospud Bug“. Pesnikovega imena pogrešamo; a po slogu je soditi, da jo je spisal Trubar, ali pa vsaj opilil. Besedilo je prevod Luthrove: „Ein feste Burg ist unser Gott“. Napev nemškega izvirnika predpisuje Trubar tudi za slovenski prevod; slôve pa tako:

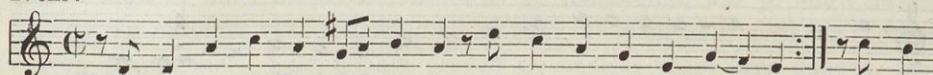

V tej obliki ga nahajamo najprej v „Kirchengesänge“ (= pesmarici nürnbergski) iz l. 1531, in na to v drugih. (Prim. Zahn, l. c. šte. 7377 a.) Protestantje trdijo, da je napev Luthrovo delo. Bäumker je pa v „Monatshefte für Musikgeschichte“ (1881) dokazal, da je Luther to melodijo ustrojil iz drobcev koralnega „Credo“. To je bilo protestantom silno neljubo; polemizirali so zoper Bäumkerja in narvečji greh, katerega so mu očitali, je bil, češ, da smatra Luthra nezmožnim, ustvariti samostalno melodijo! Na to je odgovoril mož v svoji knjigi (Das kath. deutsche Kirchenlied) I., 29 popolnoma stvarno s tem, da je podal oba napeva drugega nad drugim in tako

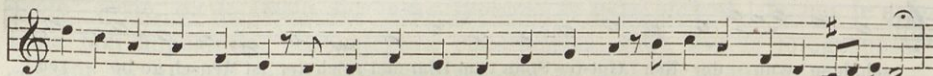

svojo trditev evidentno in neovržno dokazal. Torej celó ta najbolj protestantski napev je — če hočemo malo hudomušni biti — skrpucan iz drobcev katoliške duševne posesti!

Dalje imamo Dalmatinov prevod J. Jonasove nemške pesni: „Wo Gott der Herr nicht bei uns hält“. S prevodom je Trubar zahteval tudi napev. Mogoča sta pa dva. Prvi, priobčen že v Zwickavski pesmarici l. 1525, zveni:

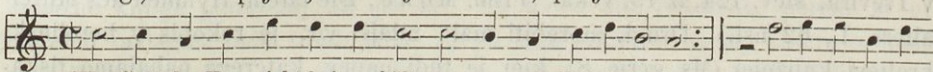

Wo Gott der Herr nicht bei uns hält, wenn uns - re Fein-de to - ben, } wo er
und er uns-rer Sach nicht zu-fällt im Him-mel hoch dort o - ben, }

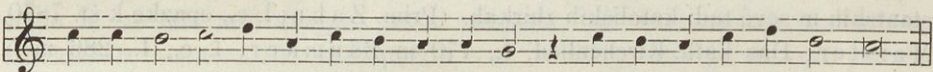

Is-ra-els Schutz nicht ist, und sel-ber bricht der Feinde List, so ist's mit uns ver-lo - ren.

Drugi, ki se pojavlja skoraj istočasno, pa je ta:

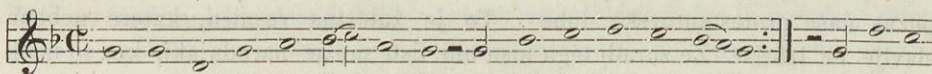
Wo Gott der Herr nicht bei uns hält, wenn un-sre Feinde to-ben, } wo er Is-ra-els
und er uns-rer Sach nicht zufällt im Himmel hoch dort o-ben, }

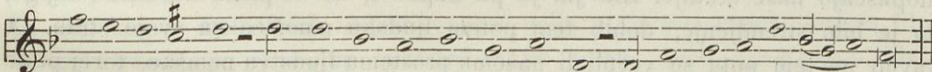
Schutz nicht ist, und sel-ber bricht der Fein-de List, so ist's mit uns ver - lo - ren.

Katerega da je Trubar imel v mislih, se sicer ne dá natančno dognati, vendar je verjetno, da je mislil prvega. (Prim. Zahn, l. c., štev. 4440 in 4441 a).

Nastopna pesen je Trubarjev (?) prevod nemške: „Wer in dem Schutz des Höchsten ist“. Melodija je Waltherjeva, ki jo je pa najprej priobčil v svoji pesmarici v zvezi s tekstom: „Ach Gott vom Himmel, sieh darein“ l. 1524. Trubar predpisuje gotovo ta izvirni napev, ki se pojavlja s tekstom: „Wer in dem Schutz“, etc. vže l. 1525 (Enchiridion Erfurtski. — Prim. Zahn, l. c. štev. 4432 a). Glasi se:

Wer in dem Schutz des Höchsten ist, und sich Gott thut er - ge - ben: der du ja
der spricht: Du Herr, mein Zuflucht bist, mein Gott Hoffnung und Le - ben,

wirst er-ret-ten mich von Teufels Strikken gnä - di - glich und von der Pe-sti-len - ze.

Ta pesen se je pela tudi na druge napeve; Zahn jih navaja še pet, ki so pa zajedno tudi lastni drugim besedilom. Trubar je imel brez dvoma tega v mislih.

Zadnja pesen brez pridejanega napeva je sicer poljudna, a dolgovezna in ne baš zanimiva Schweigerjeva „Boshyzhna“. Napev zahteva Trubar „koker ta Nemshki“ „Der Tag der ist so freudenreich“. A „ta Nemshki“ tekst ni nič drugega, kot spreten prevod iz latinskega „Dies est laetitiae“, ki je tekom 14. veka zložen bil. Kajti v 15. veku so imeli že več nemških prevodov. (Prim. Hoffmann von Fallersleben, l. c., str. 295 nsl. —

Bäumker, I. c. I., 286 nsl. in Zahn, I. c. štev. 7870, ki pa zamolčava, da je nemško besedilo katoliški prevod). Napev je star, in je najbrže z izvirnim besedilom (latinskim) nastal:

Der Tag der ist so freu - den-reich al-ler Cre-a - tu - re; } von ei-ner Jung-
dem Got - tes Sohn vom Him - mel-reich ü-ber die Na-tu - re }

frau ist ge-born; Ma - ri - a, du bist aus - er-korn, daß du Mut - ter wä - rest. Was ge-
schäh so wun - der - lich? Got - tes Sohn vom Him-mel-reich der ist Mensch ge-bo - ren!

Najstarejši vir, v katerem se nahaja napev, je rokopis mestne knjižnice v Treviru, štev. 724, iz 15. veka. (Prim. Mone, Die latein. Hymnen des Mittelalters, I., 62 nsl.) Drugi, morebiti malo mlajši vir, je rokopis v berlinski kraljevi knjižnici (Ms. germ. 8), kjer je tudi napev, katerega nahajamo tiskaneja najprej v Klugovi pesmarici iz l. 1535. in potem v vseh drugih protestantskih in sevé tudi katoliških zbirkah. (Prim. Zahn, I. c., opazke k št. 7870. Meister, Das kath. Kirchenlied, I., 170 in Bäumker, I. c., I., 286 nsl.).

To so suha dejstva. In kaj moremo posneti po njih?

Najprej vidimo, da sloni pesnaričica Trubarjeva z naslovom: „Try Duhouske peifsni“ vseskozi na nemških protestantskih pesmaricah i gledé besedila i gledé napevov. Celó pri takih pesnih, ki bi jih bili naši lutroveci lahko prevéli iz latinskega izvirnika, so posegali rajši po drugotni redakciji. Dr. Evgen Lampe je zapisal v navedenem spisu o najstarejših slovenskih pesmaricah (Cerkveni Glasbenik letnik XVII. [1894], str. 33) ta-le stavek: „Narodnostne ideje v današnjem pomenu besede pri njih (t. j. pri naših reformatorjih) iskati je čisto napačno, in kdor jih proslavlja kot narodnjake, ne pozna naše protestantovske dobe“. To je žalostna resnica, katere nobeno slavlje ne izbriše. Že zaradi tega niso bili tisti možje narodnjaki, ker so imeli vzgojo, katera jim je mnogo manj dopuščala misliti na narodnost, nego nam dopuščajo naše študije. Kar jih je pa napotilo, da so pisali slovenske knjige, to je bilo stremljenje, dobiti tem potom ljudsko množico na svojo stran. A ravno po tem potu so vcepljali našemu prostemu ljudstvu nemško, torej ptuje naziranje globlje, nego je to izvršila predhajajoča večstoletna kultura, katero je vodilo nemško plemstvo in nemško vzgojeno uradništvo. Reči smemo torej, da so naši reformatorji potom slovenske književnosti več germanizirali v kulturnem oziru, kot pred njimi vse neugodne razmere vkupe.

In zakaj? Čemu so pa tako goreče izpreobračali že davno izpreobrnjene, krščanske Slovence? Hoteli so imeti močno vojsko v dosego svojih namer. Te so bile pa: preobrat na bogoslužnem polju, vsled tega polastitev cerkvenega premoženja, dalje naravna posledica tega čina, složnejše življenje in pa — last not least — od strani apostatskih duhovnikov tisto, kar Francoz namigava s svojim stereotipnim „Cherchez la femme!“ Torej sami materi-

elni vzroki, same zasebne želje propalega tedanjega plemstva in izprijenega ter lahkoživega odpadniškega duhovništva. Povsod samo „amor sceleratus habendi“. Vse drugo je bilo le pretveza za prave nakane. Kdor pozna tisto dobo in njen materializem — ne v modroslovnem, ampak v praktičnem pomenu besede, — ta mi bo pritrdil. Nemški reformatorji so imeli med drugim tudi idealen smoter pred seboj: ponarodovanje cerkvenega bogoslužja. Pri nas pa tega ni bilo; nasprotno: kulturno so raznarodili, kar je bilo v našem ljudstvu še narodno vkoreninjeno. Ali ni res? Poglejte, kaj poskuša Trubar v svoji pesmaričici! Kjer podaja prevod po nemški pesni brez napeva, tam navaja: v tej „višhi“ „koker ta nemshki“... To postopanje nam razodeva dvoje: prvič, da je imelo slovensko ljudstvo že tedaj slabost, da mu je nemščina bolj imponirala, nego njegova materinščina, zato, ker so jo „gosposki“ govorili. In drugič, da so slovenski lutroveci po ovinkih hodili med ljudstvo. To dá zdrava pamet. Pred seboj imamo alternativo: Ali so bile slovenske nabožne knjige potrebne, ali pa ne. Če niso bile potrebne, potem si ne moremo razlagati onih silnih težav in pa tiste požrtovalnosti, katero so imeli plemiči in duhovniki apostatje. Da je ta požrtovalnost bila samo nekako posojilo na gotovo povrnitev z bogatimi obrestmi, to je stvar za-se. Tisto posojilo bi se bilo tudi drugače lahko vknjižilo, kot v slovenskih pešmaricah, katekizmi, molitvenikih, abecednikih, itd. — Če je bilo pa res tako potreba slovenskih knjig, tedaj ljudstvo ni umelo nemških. Če je pa temu tako, ne moremo umeti, da je mogel Trubar v ravnokar popisani in izdani knjižici napeve označiti z začetnimi besedami nemške pesni. Kdo za Boga je znal čitati nemški med ljudstvom tedaj, ko je bilo šolstvo tako zanemarjeno! In kdo je tedaj poznal vse protestantske napeve nemških pesnij? Nikdo. Komu veljajo torej Trubarjevi migljaji? Nikomur drugemu, nego nemškemu plemstvu in njihovemu uradništvu z namenom, da kot gosposka vpeljejo med ljudstvom novo strujo, in to v verskem in kulturnem smislu. Slovenščina je bila torej samo ovčji meh čez volčjo dlako, samo prvi korak do globlje germanizacije. Zato so se kranjski plemiči toliko brigali za protestantstvo in podpirali reformatorje, pišoče slovenske knjige. Naši lutroveci so bili samo orodje plemenitaškimi nakanam; ali vedoma, ali nevedoma — o tem bo treba še le resnejših preiskav. Nikakor ne podcenjavamo zaslug slovenskih reformatorjev. Za vse, kar so nam rešili na jezikovnem polju in na prostranem torišču idealnega stremljenja, smo jim hvaležni in jih v tem oziru spoštujemo, dasi njihove zmote in zavedne napake odločno obsojamo. A kar se tiče njih pomembe za probujevanje narodne zavesti — o tem moramo zelo mirno soditi in trezno, nepristransko preiskavati. Da vsa njih književnost ni imela globoko segajočih korenin, nam dokazuje dejstvo, da je kmalu onemogla. To vse bi morali tisti pomisliti, ki te može proslavljajo samo zato, ker so odpadli od stare, katoliške vere.

Kar se tiče cerkvene glasbe, doganjajo stroge preiskave, da protestantizem nima tistih zaslug, kot so nemški zgodovinarji trdili. Naš v vsakem obziru največji reformator Trubar se kaže v obravnavani pesmaričici popolnoma nesamostojnega in brezpomembnega. Bojim se, da se bo njegovo delovanje na glasbenem polju tudi po natančni preiskavi in kritični analizi ostalih pesmaric razkrilo kot brezpomembno i za slovensko i za protestantsko glasbo.

